

Til lovforslag nr. L 136, 137 og 138. Betænkning afgivet af socialudvalget den 19. maj 1983

Betænkning

over

I. Forslag til lov om ændring af lov om invalidepension m.v. og ophævelse af lov om pension til enker m.fl.

(Indførelse af nye regler om førtidspension)

II. Forslag til lov om ændring af lov om folkepension

(Ændringer som følge af nye regler om førtidspension)

III. Forslag til lov om ændring af lov om børnetilskud og andre familieydelse

(Ændringer som følge af nye regler om førtidspension)

Udvalget har behandlet lovforslagene i nogle møder og har herunder stillet spørgsmål til socialministeren, som denne har besvaret skriftligt og i samråd.

Udvalget har endvidere modtaget skriftlige og/eller mundtlige henvendelser fra:

Dansk Kvindesamfund,
De Samvirkende Invalideorganisationer,
Den almindelige danske Lægeforening,
Frederiksberg kommune, kommunalbestyrelsen,

Konference for revaliderings- og pensionsnævn den 16.-17. marts 1983 og

Larsen, Uffe Toftager.

En henvendelse til socialministeren fra Ligestillingsrådet med socialministerens kommentarer hertil, et notat om en mellem socialdemokratiet og regeringspartierne aftalt model til førtidspensionsreform samt en henvendelse fra De Samvirkende Invalideorganisationer vil blive optrykt i et bilagshæfte til betænkningen.

Socialministeren har stillet ændringsforslag til de under I. og II. nævnte lovforslag, og 2 mindretal har stillet ændringsforslag til det under I. nævnte lovforslag. Der henvises i øvrigt til de ledsagende bemærkninger.

Herefter indstiller et *flertal* (udvalget med undtagelse af socialistisk folkeparti og fremskridtspartiets medlemmer) lovforslagene til *vedtagelse* med de af socialministeren stillede ændringsforslag.

Et *mindretal inden for flertallet* (det radikale venstres medlem af udvalget) støtter de af ministeren stillede ændringsforslag, idet mindretallet finder det afgørende, at en førtidspensionsreform gennemføres med så bred politisk tilslutning som overhovedet muligt.

De seneste års politiske usikkerhed om førtidspensionsområdet har ikke alene været uværdig for folketinget, men først og fremmest uacceptabel for kommende og nuværende pensionister. Ingen pensionister kan indrette sig økonomisk fornuftigt, hvis man kan

risikere afgørende ændringer i pensionernes størrelse efter førstkommande valg.

Mindretallet afviser de af socialistisk folkeparti og de af fremskridtspartiet stillede ændringsforslag ud fra økonomiske begrundelser.

Ud fra samme begrundelse – den øjeblikkelige økonomiske situation – kan regeringens og socialdemokratiets fastholden af den nugældende praksis vedrørende hjemmearbejdende gifte kvinder (den såkaldte »husmoderregel«) accepteres under forudsætning af, at reglen herefter administreres kønsneutralt. Hjemmearbejdende mænd må altså i henseende til opnåelse af førtidspension behandles ligesom hjemmearbejdende kvinder.

Socialministeren har i et samråd givet udtryk for, at dette vil blive tilfældet.

Det radikale venstre anser det imidlertid for en meget stor mangel ved det indgåede forlig mellem regeringen og socialdemokratiet, at det ikke indeholder løfter eller blot hensigtserklæringer om på længere sigt at indrette pensionslovgivningen mere ligestillingsvenligt.

Mindretallet skal henvise til Ligestillingsrådets henvendelse til socialministeren, der vil blive optrykt i et bilagshæfte til betænkningen, og beklager stærkt, at forligspartierne slet ikke har ladet sig påvirke af den meget oplysende statistik, som Ligestillingsrådet omtaler, eller af ombudsmandens henvendelse fra 1979 vedrørende gifte kvinders muligheder for at opnå invalidepension (nu førtidspension). (Ombudsmandens beretning 1979, p. 200).

Efter det radikale venstres opfattelse er pension erstatning for løn og må som sådan principielt udbetales uafhængigt af køn og civilstand. Der må altså ad åre arbejdes henimod en ophævelse af ægtefælleindkomsthængigheden. Det er derfor meget skuffende, at forliget indeholder hensigtserklæringer, der går i den stik modsatte retning, nemlig i retning af at gøre tildelingen af førtidspension afhængig også af en samlevers indtægt. (Forliget vil blive optrykt i et bilagshæfte til betænkningen).

Mindretallet er enig i, at der skal tilstræbes større lighed mellem ægtepar og samlevende med hensyn til pensioner, men det kan efter det radikale venstres opfattelse kun ske ved i stadig højere grad at betragte ægtefæller som enlige og ikke ved, at man forsøger

at pålægge samlevende en gensidig forsørgelsespligt, de ikke har i dag.

Mindretallet har noteret sig henvendelsen fra De Samvirkende Invalideorganisationer af 17. maj 1983 og opfordrer regeringen til nøje at følge praksis vedrørende ægtefælleafhængig pension efter de nye regler, især for så vidt angår sindslidende gifte kvinder.

Et *mindretal* (socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) indstiller lovforslagene til *vedtagelse* med de af mindretallet stillede ændringsforslag.

Da et flertal i folketinget i foråret 1982 vedtog socialistisk folkepartis beslutningsforslag om at afskaffe laveste invalidepension og erstatte den med en pension på niveau med mellemste invalidepension, må man fra socialistisk folkepartis side beklage, at den førtidspension, der nu vil blive indført for alle berettigede under 60 år, desværre ikke har det økonomiske niveau, som mindretallet mener må være en forudsætning for en rimelig levestandard.

Mindretallet skal samtidig gøre opmærksom på, at man med gennemførelsen af førtidspensionsforslaget afskaffer nogle rettigheder for kvinder med forsørgerpligt over for børn, nemlig retten til enkepension ved det fyldte 45. år. Endvidere mister kvinder retten til hustrutillæg og retten til dobbelt personfradrag for 62–67-årige kvinder. Dette er beklageligt, da mindretallet mener, at der er en betydelig forskel på en rettilighed og den mulighed for at få bevillet en førtidspension, som lovforslagene indeholder.

Et *andet mindretal* (fremskridtspartiets medlem af udvalget) indstiller lovforslagene til *vedtagelse* med de af mindretallet stillede ændringsforslag. Mindretallet ønsker i den forbindelse at udtale, at det er fremskridtspartiets opfattelse, at borgere, der er invalide, har ret til hjælp fra samfundet, og principielt bør denne hjælp være lige så stor som f.eks. arbejdsløshedsunderstøttelse.

Det er også fremskridtspartiets opfattelse, at borgere på laveste invalidepension i foråret 1982 blev lovet, at de fra 1. januar 1983 skulle op på mindst mellemste invalidepensionsniveau, og denne forpligtelse lever fremskridtspartiet op til med de ændringsforslag, der er stillet.

Bet. o. lovf. vedr. invalidepension m.m.

Ændringsforslag
til

I. Forslag til lov om ændring af lov om invalidepension m.v. og ophævelse af lov om pension til enker m.fl.

(Indførelse af nye regler om førtidspension)

Til § 1

Af *socialministeren*, tiltrådt af et *flertal* (udvalget med undtagelse af Agerschou (SF), Birthe Hansen (SF) og Halvgaard (FP)):

1) Efter nr. 1 indsættes som nyt nummer:

»01. § 1, stk. 8, ophæves.«

2) Nr. 3 affattes således:

»3. § 2, stk. 1, affattes således:

»Ydelser efter denne lov kan udbetales til personer mellem 18 og 67 år.«

3) I den under nr. 5 foreslåede affattelse af lovens § 3, stk. 1, ændres »mellem 18 og 60 år« til: »under 60 år«.

4) I den under nr. 5 foreslåede affattelse af lovens § 3 affattes stk. 3 således:

»Stk. 3. Førtidspension bestående af grundbeløb kan tilkendes:

- 1) personer, hvis erhvervsevne er nedsat med mindst halvdelen på grund af helbredsmæssige forhold, og
- 2) personer, hvis erhvervsevne er nedsat i samme omfang, uden at nedsættelsen alene skyldes helbredsmæssige forhold.«

Af et *mindretal* (Agerschou (SF) og Birthe Hansen (SF)):

Underændringsforslag
til ændringsforslag nr. 4

5) I den under ændringsforslag nr. 4 foreslåede affattelse af lovens § 3, stk. 3, indsættes efter »grundbeløb« ordene: »og førtidspensionstillæg«.

6) I den under nr. 5 foreslåede affattelse af lovens § 3, stk. 4, indsættes efter »grundbeløb« ordene: »og førtidspensionstillæg«.

Af *socialministeren*, tiltrådt af *flertallet* under nr. 1:

103 Udvalgenes betænkninger m.m. (undt. finans- og tillægsbev.lovforslag)

7) I den under nr. 5 foreslåede affattelse af lovens § 3, stk. 4, ændres »55 år« til: »50 år«, og 2. pkt. udgår.

8) I den under nr. 5 foreslåede affattelse af lovens § 3 indsættes efter stk. 4 som nyt stykke:

»Stk. 5. Socialministeren fastsætter nærmere regler om tilkendelse af pension efter stk. 3, nr. 2, og stk. 4.«

9) Nr. 6 affattes således:

»6. Efter § 3 indsættes:

»§ 3 a. Tilkendelse af pension efter § 3, stk. 1-3, er betinget af, at erhvervsevnen varigt er nedsat på grund af fysisk eller psykisk invaliditet. Med henblik på pension efter § 3, stk. 3, nr. 2, skal der dog også lægges afgørende vægt på andre omstændigheder, der klart viser, at erhvervsevnen hos en ansøger, som ikke har andre forsørgelsesmuligheder, er varigt nedsat. Der kan i helt ekstraordinære tilfælde tilkendes pension efter § 3, stk. 3, nr. 2, uden at nedsættelsen af erhvervsevnen skyldes helbredsmæssige forhold. Hvis der foreligger mulighed for at iværksætte foranstaltninger, der kan antages mere varigt at forbedre erhvervsevnen, kan pension ikke tilkendes.

Stk. 2. Ved bedømmelsen af, i hvilket omfang erhvervsevnen er nedsat, skal der foretages en sammenligning mellem den indtægt, som den pågældende skønnes at kunne opnå ved et arbejde, der svarer til hans kræfter og færdigheder, og som under hensyn til hans uddannelse og tidligere virksomhed kan forlanges af ham, og den indtægt, som personer med lignende uddannelse normalt opnår i samme egn. Der skal endvidere tages hensyn til alder, livsstilling, bopæl og beskæftigelsesmuligheder og til sådanne omstændigheder, der i det enkelte tilfælde findes at burde tillægges vægt.«

Af *mindretallet* under nr. 5:

10) Den under nr. 7 foreslåede § 4, stk. 2, affattes således:

»Stk. 2. Såvel invaliditetsbeløb som førtidspensionstillæg udgør, jfr. § 40, 11.664 kr. årlig, dog 9.996 kr. årlig, såfremt pensionistens ægtefælle modtager pension eller invaliditetsydelse efter denne lov.«

Af *socialministeren*, tiltrådt af *flertallet under nr. 1*:

11) Nr. 13 affattes således:

»13. Nr. 12 ophæves.«

12) Efter nr. 13 indsættes som nyt nummer:

»02. Efter § 12 indsættes som ny paragraf:

»§ 13. Til personer, der får tilkendt pension efter § 3, stk. 3 og 4, udbetales et førtidsbeløb på 5.832 kr. årlig, jfr. § 40. Førtidsbeløbet udbetales, hvis pensionen er tilkendt inden det fyldte 60. år.

Stk. 2. Opfylder pensionisten ikke betingelserne efter § 1 a for at få fuld pension, nedsættes førtidsbeløbet i samme forhold som nævnt i § 1 a, stk. 1.«

13) Nr. 14 affattes således:

»14. I § 15, stk. 1, 1. pkt., ændres »§ 3, stk. 5« til: »§ 3 a«, og efter »invalidepension« indsættes: »efter § 3, stk. 1 eller stk. 2«, og »pension efter § 3, stk. 2 eller stk. 3« ændres til: »en sådan pension.«

Af *mindretallet under nr. 5*:

14) Som nyt nummer indsættes:

»01. I § 15, stk. 1, 3. pkt., ændres »invalidepension« til: »pension efter denne lov.«

Af *socialministeren*, tiltrådt af *flertallet under nr. 1*:

15) Nr. 16 affattes således:

»16. I § 16, stk. 1, nr. 2, indsættes efter »invaliditeten«: »eller betingelserne efter § 3, stk. 3 og 4.«

16) Nr. 18 affattes således:

»18. I § 19, stk. 1, ændres »§ 3, stk. 5« til: »§ 3 a, stk. 1.«

17) Nr. 24 affattes således:

»24. I § 28, stk. 2, ændres »pensionstillæg, ægteskabstillæg og hustrutillæg« til: »tillæg.«

18) Nr. 27 affattes således:

»27. I § 40, stk. 1, nr. 4, ændres »§ 12, stk. 1 og 2« til: »§ 13, stk. 1.«

Til § 2

19) Stk. 1 affattes således:

»Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. januar 1984. § 1, nr. 02, har dog først virkning fra den 1. januar 1985. Den 1. januar 1984 ophæves lov nr. 70 af 13. marts 1959 om pension til enker m.fl. med senere ændringer.«

Af et *mindretal* (Halvgaard (FP)):

Underændringsforslag
til ændringsforslag nr. 19

20) I det under ændringsforslag nr. 19 foreslåede *stk. 1, 1. pkt.*, indsættes efter »1984«: », jfr. dog § 3, stk. 2«.

Til § 3

21) Efter stk. 1 indsættes som nyt stykke:

»Stk. 2. Til personer, der før 1. januar 1983 fik udbetalt laveste invalidepension og fortsat er berettiget hertil, ydes pension efter § 3, stk. 3, i lov om invalidepension m.v. Der skal indeholdes skat heraf, som om pensionen var udbetalt månedligt. Denne bestemmelse træder i kraft 1. juli 1983 og har virkning fra 1. januar 1983.«

Af *socialministeren*, tiltrådt af *flertallet under nr. 1*:

22) Efter stk. 2 indsættes som nyt stykke:

»Stk. 3. Personer, der efter stk. 1 og 2 skal have udbetalt pension efter § 3, stk. 4, i lov om invalidepension og førtidspension m.v. fra den 1. januar 1984, og som på dette tidspunkt ikke er fyldt 60 år, er berettiget til førtidsbeløb efter § 13 i lov om invalidepension og førtidspension m.v.«

Stk. 3 og 4 bliver herefter stk. 4 og 5.

23) Stk. 5-7 udgår.

Stk. 8 og 9 bliver herefter stk. 6 og 7.

Ny paragraf

24) Efter § 3 indsættes som ny paragraf:

»§ 4

Stk. 1. Personer, der ved lovens ikrafttræden modtager eller senere får ret til ægteskabstillæg, bevarer retten til tillægget, indtil ægtefællen selv bliver pensionist.

Stk. 2. Hustrutillæg, der ved lovens ikrafttræden eller senere på grund af indtægt udbetales med nedsat beløb, kan fortsat udbetales indtil hustruens 67. år, medmindre hustruen selv bliver tilkendt pension.

Stk. 3. Hvis ægteskabs- eller hustrutillægget ved lovens ikrafttræden er bortreguleret på grund af indtægt eller bortreguleres inden ægtefællens 67. år, er retten til ægteskabs- og hustrutillæg endeligt bortfaldet.

Stk. 4. Ægteskabstillægget udgør 3.192 kr. årlig, og hustrutillægget udgør 26.028 kr. årlig. Tillæggene reguleres efter reglerne i § 40 i lov om invalidepension og førtidspension m.v.

Stk. 5. Såfremt pensionistens ægtefælle ikke opfylder betingelsen i § 1 a, stk. 1, 1. pkt., jfr. stk. 2, i lov om invalidepension og førtidspension m.v., finder bestemmelsen i lovens § 1 a, stk. 1, 2. pkt., tilsvarende anvendelse ved beregningen af ægteskabs- og hustrutillæg.

Stk. 6. For hver 100 kr. ægtefællernes socialindkomst med de i § 6, stk. 2 og stk. 6-11, i lov om invalidepension og førtidspension m.v. nævnte fravigelser overstiger den indtægt, hvor pensionstillægget bortfalder, fradrages 30 kr. i ægteskabstillægget eller hustrutillægget. Ved indtægtsopgørelsen finder lovens § 6, stk. 7, anvendelse for begge ægtefæller.

Stk. 7. Ægteskabstillæg og hustrutillæg udbetales ikke, såfremt pensionisten i medfør af § 1, stk. 3 eller 5, i lov om invalidepension og førtidspension m.v. modtager pension i udlandet.«

Bemærkninger

Til nr. 1-4, 7-9, 11-13, 15-19 og 22-24

Som følge af ændringsforslagene vil før-

tidspension kunne tilkendes personer i aldersgruppen 18-66 år, ikke alene hvis erhvervsevnen på grund af helbredsmæssige forhold er nedsat til mindst halvdelen, men også hvis erhvervsevnen i øvrigt reelt er varigt nedsat.

Ændringsforslagene indebærer endvidere, at førtidspension vil kunne tilkendes personer mellem 50 og 66 år, når der foreligger særlige sociale og helbredsmæssige forhold.

Efter ændringsforslagene vil niveauet for førtidspension fra ikrafttrædelsestidspunktet den 1. januar 1984 være som for folkepension, men fra 1. januar 1985 vil hertil blive lagt et førtidsbeløb på 617 kr. pr. måned i det nuværende pensionsniveau. Dette beløb, der vil være uafhængigt af indkomst og skattefrit, udbetales til pensionister, der har fået tilkendt pension før det 60. år, og beløbet bevares herefter indtil overgang til folkepension.

Aldersgrænsen for adgang til førtidspensionssystemet foreslås sat op fra 15 til 18 år, således at denne aldersgrænse også kommer til at gælde for mellemste invalidepension og invaliditetsydelse.

Ud over det oprindelige forslag om afskaffelse af hustrutillæg og de hidtidige førtidspensionsformer - bortset fra højeste og mellemste invalidepension - indeholder ændringsforslagene tillige forslag om afskaffelse af ægteskabstillæg.

Økonomiske konsekvenser

Ændringsforslagene anslås at medføre bruttomerudgifter på ca. 48 mill. kr. i 1984 i forhold til regeringens lovforslag.

De udgiftsmæssige konsekvenser i 1984 af de samlede ændringer på førtidspensionsområdet fremgår af nedenstående tabel.

(PL-januar 1982)	1984
Socialministeriet	Mill. kr.
Hustrutillæg	+ 483
Ægteskabstillæg	+ 19
Andre pensionsydelser	823
Pensionsydelse i alt	321
Børnetilskud	11
Kontanthjælp	+ 90
I alt	242

Boligministeriet

Boligstøtte			÷ 10
Bruttomerudgifter i alt			232
Fordeling: Staten	280		
Kommunerne	÷ 48		
<i>Ministeriet for skatter og afgifter</i>			
Merskatteprovenu			155
Nettomerudgifter i alt			77

Afskaffelsen af ægteskabstillægsordningen anslås at medføre en mindreudgift i 1984 på ca. 1 mill. kr. Den resterende del af mindreudgiften skyldes bortfald af ægteskabstillæg i forbindelse med tildeling af førtidspension.

Forhøjelsen af aldersgrænsen fra 15 til 18 år for tilkendelsen af førtidspension, herunder mellemste invalidepension, anslås i 1984 at give en mindreudgift til pensionsydelse på ca. 20 mill. kr. og en merudgift til kontanthjælp på ca. 10 mill. kr. Beløbene indgår i posterne »Andre pensionsydelse« og »Kontanthjælp«.

Førtidsbeløbets indførelse i 1985 skønnes til en merudgift på ca. 207 mill. kr.

Under hensyn til hustru- og ægteskabstillæggets afvikling, konsekvenserne af aldersgrænsforhøjelsen samt udviklingen i pensionistallet kan merudgifterne på socialministeriets område anslås til ca. 430 mill. kr. i 1985 og 425 mill. kr. i 1986 (PL-januar 1982).

Beregningerne er forbundet med relativ stor usikkerhed, dels fordi nettoresultatet er sammensat af store mer- og mindreudgifter, og dels fordi det ikke er muligt at forudsige nøjagtigt, hvor mange der vil søge og få tilkendt førtidspension efter de nye regler.

Det bemærkes endvidere, at merskatteprovenuet på 155 mill. kr. ikke indeholder virkningen af bortfald af det forhøjede personfradrag for 62-66-årige kvinder, der ikke modtager pension. Ministeren for skatter og afgifter vil på et senere tidspunkt fremsætte forslag til ændring af kildekattelevens herom.

Vedrørende *de administrative konsekvenser* skal det nævnes, at såvel mertilgangen af ansøgere på grund af de udvidede kriterier som bestemmelsen om tidsbegrænsning ved det udvidede erhvervsevnekriterium må forudses at betyde merarbejde i kommunerne og revaliderings- og pensionsnævnene. På den an-

den side forventes afskaffelsen af de hidtidige forskelligartede pensionstyper og tillæg at medføre en vis forenkling i sagsbehandlingen, ligesom kommunerne vil blive lettet med hensyn til beregning af supplerende hjælp efter bilstandsloven dels til modtagere af laveste invalidepension, dels til ægtefæller til pensionister, der i dag modtager ægteskabstillæg.

Herudover kan der om de enkelte ændringsforslag bemærkes:

Ad nr. 1

Ændringen er redaktionel og er en følge af forslaget om at forhøje aldersgrænsen for at få tilkendt førtidspension fra 15 til 18 år.

Ad nr. 2

Førtidspensionsudvalget foreslog en forhøjelse af aldersgrænsen i sin betænkning fra februar 1980. Baggrunden herfor er, at førtidspension kun skal træde i stedet for egen forsørgelse. Forældrenes forsørgelsespligt varer til det 18. år.

Bilstandslovens regler giver i § 48, stk. 1, mulighed for at få dækket de nødvendige merudgifter ved forsørgelsen til den, der i hjemmet forsørger et barn under 18 år med fysisk eller psykisk handicap.

Endvidere gives der efter andre bestemmelser i bilstandsloven mulighed for støtte til den her omhandlede gruppe unge på lige fod med andre grupper af unge, f.eks. § 46, stk. 1 (behandlingsudgifter), § 46, stk. 2 (udgifter i forbindelse med henstilling og pålæg med hensyn til barnets pleje, behandling, opdragelse, uddannelse eller arbejde), § 40, stk. 2 (hjælp under forbigående vanskeligheder til foranstaltninger, der bevirker, at barnets anbringelse uden for hjemmet kan undgås) samt bilstandslovens § 42 (revalideringshjælp).

Ad nr. 3, 4, 7, 8 og 9

Det foreslås, at førtidspension kan tildeles aldersgruppen 18-66 år, således at denne pension ikke alene kan tildeles, når der foreligger en erhvervsevnedssættelse på mindst 50 pct. på grund af fysisk eller psykisk invaliditet, men også når det må konstateres, at en erhvervsevnedssættelse reelt er varig og uforbederlig. Kun i sidstnævnte tilfælde, hvor det er andre omstændigheder end rent fysisk eller psykisk invaliditet, der er årsag til nedsættelse af erhvervsevnen, vil der blive taget hensyn til ægtefælleindtægt.

Dette kriterium vil bl.a. indebære, at den gruppe af ikke-revaliderbare, som hidtil ikke har kunnet opnå invalidepension, fordi det lægelige grundlag ikke har været tilstrækkeligt, vil få mulighed for førtidspension.

I helt ekstraordinære tilfælde kan førtidspension tilkendes efter denne bestemmelse, uden at nedsættelsen af erhvervsevnen har nogen baggrund i helbredsmæssige forhold. Det medfører, at den gruppe kvinder, der er nævnt i enkepensionsloven, som er blevet enker efter det fyldte 45. år, og som på dette tidspunkt havde forsørgelsespligt over for 2 eller flere børn under 18 år, vil være omfattet af bestemmelsen, hvis den erhvervsmæssige tilknytning ikke er til stede.

I tilfælde, hvor tildeling af pension er sket uden baggrund i rent psykisk eller fysisk invaliditet, tilkendes pension for en begrænset periode.

Denne periode, der nærmere vil blive fastlagt i en bekendtgørelse, vil af hensyn til de administrative konsekvenser blive fastsat inden for ret brede tidsintervaller. Ved periodens udløb skal det sociale udvalg undersøge pensionistens mulighed for erhvervsmæssig placering. Ved pensionistens fyldte 50. år skal revaliderings- og pensionsnævnet tage stilling til, om pensionisten har ret til varig pension. Da det foreslås, at der kan tilkendes behovsbestemt førtidspension uden tidsbegrænsning efter den foreslåede § 3, stk. 4, fra det 50. år, må der på dette tidspunkt skulle træffes afgørelse om pensionistens ret til varig pension efter den foreslåede § 3, stk. 3, nr. 2.

For at begrænse antallet af sager, der skal forelægges for nævnene, undlades nævnsbehandling i de tilfælde, hvor det sociale ud-

valg ved udløbet af pensionsperioden finder grundlag for fortsat pension.

Nævnene skal således alene behandle sager om førstegangstilkendelse, inddragelse af pension samt om pensionistens ret til varig pension efter det fyldte 50. år.

Når der foreligger særlige sociale eller kombinerede sociale og helbredsmæssige forhold, kan der derudover tildeles førtidspension fra det 50. år. Også ved pension på dette grundlag skal der tages hensyn til ægtefælleindkomst.

Med dette grundlag, der er noget videre end det grundlag, der efter lovens § 3, stk. 3, foreslås at skulle gælde for de 18-66-årige, sikres en ret til førtidspension, når der foreligger varigt behov for forsørgelse.

Dette vil typisk - i hvert fald i en overgangsperiode - være tilfældet for enker over 50 år, der ofte ikke tidligere eller kun i mindre omfang har haft erhvervsmæssig beskæftigelse. Denne gruppe vil derfor kunne tilkendes pension, såfremt det nævnte forsørgelsesbehov er til stede.

Ad nr. 11

Med indførelse af et førtidsbeløb og med lempelse af kriterierne for førtidspension foreslås en afskaffelse af ægteskabstillægget. Tillægget bidrager på grund af dets beskedne størrelse kun i begrænset omfang til at løse et forsørgelsesproblem. Hvis hverken pensionisten eller dennes ægtefælle har andre indtægter end pensionen, er det normalt nødvendigt med supplerende hjælp ud over ægteskabstillægget. På denne baggrund og af hensyn til forenkling har Kommunernes Landsforening foreslået tillægget afskaffet.

Der henvises til bemærkningerne til overgangsbestemmelserne i § 4.

Ad nr. 12

Det foreslås, at der fra 1985 udbetales et førtidsbeløb, der udgør 617 kr. pr. måned i det nuværende pensionsniveau. Dette beløb vil være uafhængigt af indtægt og skattefrit og vil blive ydet til pensionister, der får pensionen tilkendt med virkning fra før det fyldte 60. år. Førtidsbeløbet bevares indtil overgangen til alderspension.

Da førtidsbeløbet ydes uden hensyn til indtægt og er skattefrit, vil der ikke opstå samspilsproblemer ved stigninger i pensioni-

sternes indtægter, og enlige pensionister uden andre indtægter vil fortsat kunne friholdes for skat.

Ad nr. 13 og 15-18

Ændringerne er redaktionelle.

Ad nr. 19

Ændringen er en følge af, at førtidsbeløbet først udbetales fra 1. januar 1985.

Ad nr. 22 og 23

Indsættelsen af det nye stk. 3 skal sikre, at de hidtidige modtagere af laveste invalidepension og enkepension får ret til førtidsbeløbet, hvis de ikke er fyldt 60 år før 1. januar 1984.

Ad nr. 24

Ændringen er en følge af forslaget om at afskaffe retten til ægteskabstillæg fra den 1. januar 1984.

Retten til ægteskabstillæg bevares dog for personer, der ved lovens ikrafttræden har ret til og får udbetalt tillægget. Personer, der har søgt om pension inden den 1. januar 1984, bevarer ligeledes en eventuel ret til ægteskabstillæg. Hvis ægteskabstillægget er bortreguleret ved lovens ikrafttræden eller senere bliver bortreguleret, er retten til tillægget endeligt bortfaldet.

Ved ændringsforslaget er overgangsbestemmelser i lovforslagets § 3, stk. 5-7, om hustrutillæg desuden indarbejdet.

Til nr. 5, 6, 10 og 14

Ændringsforslagene har til formål at give alle, der modtager pension efter denne lov, grundbeløb og invaliditetsbeløb/førtidspensionstillæg pr. 1. januar 1984. Da førtidspensionstillægget skal være skattefrit og indkomstafhængigt ligesom invaliditetsbeløbet, kræves der en ændring af ligningsloven. Hvis disse ændringsforslag vedtages, vil forslagsstillerne tage initiativ til denne ændring.

Til nr. 20 og 21

Da et flertal i folketinget i foråret 1982 vedtog at afskaffe laveste invalidepension (se Folketingstidende 1981-82 (2. samling), forhandlingerne sp. 2412, 4968 og 8323 samt tillæg A, sp. 3197, tillæg B, sp. 1273 og tillæg

C, sp. 545), kunne alle personer, der havde fået tilkendt laveste invalidepension, forvente at denne blev forhøjet til mellemste pr. 1. januar 1983. Ændringsforslagene har til formål at opfylde denne forventning. Ved ændringsforslagene stilles disse personer, som om de fra 1. januar 1983 til og med 1. marts 1983 har fået udbetalt 2.352 kr. og fra 1. april 1983 til og med 1. juni 1983 har fået udbetalt 2.409 kr. (satserne for enlige). Da bestemmelsen af praktiske grunde ikke kan træde i kraft før 1. juli 1983, bliver beløbet først udbetalt på denne dato. Efter 1. juli 1983 betragtes denne gruppe som pensionister, der modtager pension som mellemste invalidepensionister.

Ændringsforslag

til

II. Forslag til lov om ændring af lov om folkepension

(Ændringer som følge af nye regler om førtidspension)

Af *socialministeren*, tiltrådt af et flertal (udvalget med undtagelse af Agerschou (SF), Birthe Hansen (SF) og Halvgaard (FP)):

Til § 1

1) Indledningen affattes således:

»I lov om folkepension, jfr. lovbekendtgørelse nr. 417 af 13. juli 1982, som senest ændret ved § 4 i forslag til lov om ændring af lov om den sociale ankestyrelse, bistandsloven m.v., vedtaget af folketinget den 17. maj 1983, foretages følgende ændringer:«

2) Nr. 14 affattes således:

»14. § 11 ophæves.«

3) Nr. 15 og 16 udgår.

4) Nr. 26 affattes således:

»26. I § 23, stk. 2, ændres »pensionstillæg, ægteskabstillæg, hustrutillæg og invaliditets-tillæg« til: »tillæg«.

5) Nr. 27 affattes således:

»27. I § 27, stk. 2, udgår »revaliderings- og pensionsnævnet eller«.

6) Nr. 28 udgår.

7) Nr. 30 affattes således:

»30. I § 37, stk. 1, nr. 3, udgår »§ 11, stk. 1 og 2,«

Til § 3

8) I § 3 indsættes efter stk. 1 som nyt stykke:

»Stk. 2. Personer, der efter stk. 1 skal have udbetalt pension efter § 3, stk. 4, i lov om invalidepension og førtidspension m.v. fra den 1. januar 1984, og som på dette tidspunkt ikke er fyldt 60 år, er berettiget til førtidsbeløb efter § 13 i lov om invalidepension og førtidspension m.v.«

Stk. 2 og 3 bliver herefter stk. 3 og 4.

Til § 4

9) Stk. 2-4 udgår.

Stk. 5 og 6 bliver herefter stk. 2 og 3.

10) Efter § 4 indsættes som ny paragraf:

»§ 5

Stk. 1. Personer, der ved lovens ikrafttræden modtager eller senere får ret til ægteskabstillæg, bevarer retten til tillægget, indtil ægtefællen selv bliver pensionist.

Stk. 2. Hustrutillæg, der ved lovens ikrafttræden eller senere på grund af indtægt udbetales med nedsat beløb, kan fortsat udbetales indtil hustruens 67. år, medmindre hustruen selv bliver tilkendt pension.

Stk. 3. Hvis ægteskabs- eller hustrutillægget ved lovens ikrafttræden er bortreguleret på grund af indtægt eller bortreguleres inden ægtefællens 67. år, er retten til ægteskabs- og hustrutillæg endeligt bortfaldet.

Stk. 4. Ægteskabstillægget udgør 3.192 kr. årlig og hustrutillægget udgør 26.028 kr. årlig. Tillæggene reguleres efter reglerne i § 37 i lov om folkepension.

Stk. 5. Såfremt pensionistens ægtefælle ikke opfylder betingelsen i § 1 a, stk. 1, nr. 1, jfr. stk. 5, i lov om folkepension, finder bestemmelsen i lovens § 1 a, stk. 2, tilsvarende

anvendelse ved beregningen af ægteskabs- og hustrutillæg.

Stk. 6. For hver 100 kr. ægtefællernes socialindkomst med de i § 5, stk. 2 og stk. 6-11, i lov om folkepension nævnte fravigelser overstiger den indtægt, hvor pensionstillægget bortfalder, fradrages 30 kr. i ægteskabstillægget eller hustrutillægget. Ved indtægtsopgørelsen finder lovens § 5, stk. 7, anvendelse for begge ægtefæller.

Stk. 7. Ægteskabstillæg og hustrutillæg udbetales ikke, såfremt pensionisten i medfør af § 1, stk. 3 eller 5, i lov om folkepension modtager pension i udlandet.«

Bemærkninger

Til nr. 2-4

Der henvises til bemærkningerne til ændringsforslag nr. 11 og 17 til det under I. nævnte forslag til lov om ændring af lov om invalidepension m.v. og ophævelse af lov om pension til enker m.fl. (Indførelse af nye regler om førtidspension).

Til nr. 5 og 6

Ændringerne er en følge af, at reglerne om førtidspension efter forslaget udgår af folkepensionsloven. Der henvises til lov om ændring af lov om den sociale ankestyrelse, bistandsloven m.v. (Ændring af klageadgangen m.v.), der blev vedtaget af folketinget den 17. maj 1983.

Til nr. 7

Ændringen er redaktionel.

Til nr. 8-10

Der henvises til bemærkningerne til ændringsforslag nr. 22-24 til det under I. nævnte forslag til lov om ændring af lov om invalidepension m.v. og ophævelse af lov om pension til enker m.fl. (Indførelse af nye regler om førtidspension).

Agnete Laustsen (KF) Lizzie Lichtenberg (KF) Hans Jørgen Holm (V) Henrik Toft (V)

Halvgaard (FP) Inge Krogh (KrF) nfm. Yvonne Herløv Andersen (CD) fmd.

Addi Andersen (CD) Albertsen (S) Torben Lund (S) Helle Degn (S) Lindenskov (S)
Erik B. Smith (S) Taanquist (S) Aase Olesen (RV) Agerschou (SF)
Birthe Hansen (SF)

Partiet VS havde ikke medlemmer i udvalget.

Til lovforslag nr. L 136, L 137 og L 138

Bilagshæfte

til

Betænkning

over

I. Forslag til lov om ændring af lov om invalidepension m.v og ophævelse af lov om pension til enker m.fl.

(Indførelse af nye regler om førtidspension)

II. Forslag til lov om ændring af lov om folkepension

(Ændringer som følge af nye regler om førtidspension)

III. Forslag til lov om ændring af lov om børnetilskud og andre familieydelse

(Ændringer som følge af nye regler om førtidspension)

LIGESTILLINGSRÅDET

Den 25. april 1983

Socialminister Palle Simonsen,
Socialministeriet,
Slotsholmsgade 6,
1216 København K.

Socialministeren fremsatte den 28. januar 1983 forslag til lov om ændring af lov om invalidepension m.v. og ophævelse af pension til enker m.fl. (Indførelse af nye regler om førtidspensioner). Lovforslaget indeholder en række bestemmelser og problemstillinger, som er af stor betydning i det danske samfund. Ligestillingsrådet har derfor undret sig over, at socialministeren ikke har anmodet rådet om en udtalelse til det fremsatte lovforslag.

Ligestillingsrådet har gennemgået lovforslaget og har en række bemærkninger til de ligestillingsmæssige konsekvenser af lovforslaget og den gældende lovgivning, hvis principper i et vist omfang føres videre i lovforslagets bestemmelser.

Ligestillingsrådet behandler mange klager over tildelingskriterierne ved invalidepension. Det drejer sig om klager fra gifte kvinder, og folketingets ombudsmand har allerede i 1979 ved henvendelse til socialministeriet sat spørgsmålstegn ved praksis ved tildeling af invalidepension til gifte kvinder og henstillet, at denne blev taget op til ny overvejelse.

Bortset fra ophævelsen af laveste invalide-

pension er tildelingskriterierne for helbreds-betinget invalidepension opretholdt i lovforslaget. Når man ser på afgørelserne i de konkrete sager, ligestillingsrådet har behandlet, og de statistiske oplysninger for tildeling af pensioner, fremgår det ganske klart, at kvinders sygdomme f.eks. i bevægeapparatet og/eller erhvervssevne bedømmes meget strengere end mænds. Ingen kan vel med rette påstå, at mænds sygelighed er så meget større end kvinders.

Det kan til belysning af den skævhed i tildeling af invalidepension, der sker efter det gældende system, anføres, at blandt ansøgere til invalidepension er overdødeligheden i en 5-årig periode – efter at ansøgerne indgav deres første begæring om pension – 3,6 gange så stor for mænd og 6,2 gange så stor for kvinder som hos den øvrige del af befolkningen. Dette forhold synes at vise, at kvinder er mere syge, når de ansøger om pension, og at de ikke får den pension tilkendt, som svarer til deres helbredsmæssige forhold.

Statistiske oplysninger til belysning af antal invalidepensionister fordelt på køn og pensionskategori pr. 1. januar 1982.

	Højeste i.p.	Mellemste i.p.	Laveste i.p.	I alt (ekskl. på plejehjem).
Mænd (ekskl. på plejehjem)	22.800 (32 pct.)	44.400 (62 pct.)	2.425 (3 pct.)	71.800
Kvinder (ekskl. på plejehjem)	18.100 (23 pct.)	46.400 (59 pct.)	13.061 (17 pct.)	79.400

Blandt 21.478 afgørelser i 1980 om førtidig folkepension, enkepension og invalidepension fik 17.874 tilkendt pension svarende til en afslagsprocent på 16,8. Afslagsprocenten var i 1980 som i de foregående år væsentligt stør-

re for kvinder (21 pct.) end for mænd (12 pct.).

I alt 7.325 mænd og 8.208 kvinder søgte invalidepension i 1980.

42 pct. af kvinderne fik enten afslag eller den laveste pension. Det gjaldt for mændenes vedkommende kun for 17 pct.

21 pct. af kvinderne fik rent afslag. Kun 12 pct. af mændene fik rent afslag.

Højeste invalidepension fik 23 pct. af mændene og kun 16 pct. af kvinderne.

Mellemste invalidepension fik 60 pct. af mændene og kun 42 pct. af kvinderne.

21 pct. af kvinderne fik laveste invalidepension mod 5 pct. af mændene. Laveste invalidepension blev givet til 1.733 kvinder, men kun til 358 mænd.

Hvad er så konsekvensen for disse kvinder, som får afslag på højeste eller mellemste invalidepension?

De er henvist til en anden form for forsørgelse. Husmodervurderingen i det såkaldte husmoderskema viser tydeligt, at de hjemmearbejdende kvinder, deltidsarbejdende kvinder og medhjælpende hustruer har mandens økonomiske forsørgelse som forudsætning. Det fremstår sådan, at de helbredsforringelser, som accepteres hos husmødre, er langt større end de helbredsforringelser, der kan accepteres hos erhvervsaktive. Den økonomiske forsørgelse er her baseret på ægtefællen.

Der er derfor behov for at overveje, i hvilket omfang husmodervurderingen kan accepteres i 1983, hvor stadig 250.000 kvinder er hjemmearbejdende og knap ½ million kvinder arbejder på deltid, mens 600.000 kvinder arbejder på fuld tid. Denne vurdering savnes i lovforslaget. Tilsyneladende blandes invaliditetsvurdering og erhvervsvurdering sammen for kvinder, således at ansøgeren ikke kan kontrollere, om afslaget på højeste og mellemste invalidepension gives mest på grund af manglende helbredsforringelse eller manglende tilknytning til arbejdsmarkedet. Den eksisterende praksis er ikke betryggende for klagerne på dette punkt.

Den medfører en væsentlig risiko for, at hidtil erhvervsaktive kvinder, herunder fuldtidsarbejdende medhjælpende ægtefæller, som måske gradvis har forladt arbejdsmarkedet, uberettiget bliver bedømt som husmødre uden mulighed for at få tilkendt højeste invalidepension og mellemste invalidepension og uden mulighed for at kontrollere, om afslaget skyldes helbredsforringelse eller tilknytning til arbejdsmarkedet.

Når invalidepensionssystemet skal vurderes ligestillingsmæssigt, må det afspejle den

eksisterende forsørgelsesordning i samfundet. Det vil sige, at invalidepension skal kunne tilkendes i tilfælde, hvor ansøgeren har tilknytning til arbejdsmarkedet og opfylder helbredsbetingelserne.

Det er således vigtigt at sikre kvinder med tilknytning til arbejdsmarkedet – og der må her også skeles til erhvervsindsatsen i årene inden ansøgning om invalidepension – samme behandling som erhvervsaktive mænd. Det er her af særlig betydning, at tildelingskriterierne ikke administreres på en sådan måde, at kønsrollerne fastholdes i det traditionelle mønster for at sikre samfundet besparelser, men med det resultat, at de berørte kvinder bliver diskrimineret.

Det må her også særligt bemærkes, at kvinder hidtil har fået tildelt laveste invalidepension i meget videre omfang end mænd, og det må sikres, at bortfaldet af laveste invalidepension ikke kommer til at betyde, at afslagsprocenten for invalidepension bliver større end hidtil.

Lovforslaget indeholder desuden en behovsbestemt førtidspension for de 55–67-årige. I bestræbelserne på at forenkle pensionssystemerne ses resultaterne heraf især at gælde den behovsbestemte førtidspension, idet denne efter forslaget skal bestå af 1 pensionsart, der skal omfatte gældende regler for enkepension, folkepension til enlige kvinder i alderen 62–67 år, førtidig folkepension til personer i alderen 55–59 år og 60–67 år samt hustrutillæg.

Ligesom efter gældende lovgivning skal adgang til førtidspension kunne ske på grund af særlige og helbreds-mæssige forhold.

Det er meningen, at der skal være lige adgang til den behovsbestemte førtidspension for mænd og kvinder. Det angives i bemærkningerne til lovforslaget, at ønsket om denne ligestilling ved tilkendelse af pension følger af den igangværende udvikling i samfundet og i overensstemmelse med kvindernes erhvervsfrekvens. Den tilgangsalder på 55 år, der er foreslået, er en konsekvens heraf.

Den gruppe, der derfor efter lovforslaget ikke mere vil komme i betragtning i førtidspensionsmæssig henseende, er gruppen af enlige kvinder, der endnu ikke er fyldt 55 år, og som efter gældende regler kan tilkendes enkepension.

Kvindernes stigende erhvervsfrekvens anføres som væsentlig årsag til denne ligestil-

ling, og det er derfor naturligt at se på det skøn over udviklingen i arbejdsstyrken indtil år 2000, som er udarbejdet af socialforsk-

ningsinstituttet i maj 1980 på basis af oplysninger fra finansministeriet.

Skøn over erhvervsfrekvenser pr. aldersgruppe og køn, 1979–2000

	Mænd					Kvinder				
	1979	1985	1990	1995	2000	1979	1985	1990	1995	2000
	pct.									
15–19 år.....	45	43	40	40	40	34	32	31	30	30
20–24 år.....	85	85	85	85	85	81	82	82	82	82
25–29 år.....	94	94	94	94	94	86	89	89	90	90
30–34 år.....	97	97	97	97	97	85	91	92	93	93
35–39 år.....	98	98	98	98	98	83	88	92	92	94
40–44 år.....	98	98	98	98	98	83	87	89	91	94
45–49 år.....	96	96	96	96	96	76	85	88	90	92
50–54 år.....	93	93	93	93	93	67	78	85	88	89
55–59 år.....	91	91	91	91	91	55	63	71	76	80
60–64 år.....	62	56	45	42	42	33	32	33	36	38
65–69 år.....	34	31	25	23	23	12	13	13	14	15
70–74 år.....	13	11	10	9	9	3	4	4	5	6
I alt										
15–74 år.....	79	80	78	79	79	61	65	68	71	72

Intet andet taler endnu imod, at der blandt kvinderne kan påregnes en fortsat stigning i erhvervsdeltagelsen. Erhvervsfrekvensen vil især blive påvirket af oprykningen af yngre generationer kvinder med højere erhvervsfrekvens. Det er således en generationseffekt, der vil aftage i virkning, når den enkelte aldersgruppes erhvervsfrekvens nærmer sig et maksimum.

Yderligere kan læses af tabellen, at aldersgruppen 45-54-årige, der også omfatter de enlige kvinder i denne aldersgruppe for de i tabellen nærmest liggende år, nemlig 1985 og 1990, har en erhvervsfrekvens, der ligger et godt stykke under mændenes.

Efter forslaget skal disse 45-54-årige kvinder forsøges revalideret eller erhvervsmæssigt placeret, og hvis dette ikke er muligt, skal de hjælpes efter bistandslovens regler. Kommunernes forpligtelse til at hjælpe de 45-54-årige ind på arbejdsmarkedet bør i forbindelse hermed indskræpes.

Den usikkerhed, tabellens talmateriale udtrykker, sammenholdt med den store arbejdsløshed, der er i samfundet i disse år, gør det betænkeligt at afskære denne kvindegruppe, der nu er omfattet af enkepensionslovens

regler, fra adgangen til pensionssystemet specielt i årene indtil 1990. Antallet af enkepensionister var 1. januar 1981 ca. 16.000. Man bør i det mindste gå ind for en gradvis afvikling.

Der må desuden foretages en sammenligning med den helbredsbedingede førtidspension, fordi der som nævnt er en risiko for, at kvinder, der er berettiget til i hvert fald mellemste invalidepension, får afslag, men til gengæld tildeles enkepension. Denne gruppe af enkepensionister må henføres til helbredsbedinget førtidspension. Hvis dette ikke sker, vil den hidtidige diskrimination af denne gruppe fortsætte og måske endda forværres.

Der må derfor siges at være et behov for bevarelse af de 45-54-årige enkepensionisters ret i en overgangsperiode.

Sammenfattende udtaler ligestillingsrådet, at den foreslåede revision af førtidspensionslovgivningen indebærer en risiko for, at hidtil omfattede grupper af førtidspensionslovgivningen fremover afskæres fra pensionsmulighed. Dette vil i meget vidt omfang være kvinder, som på grund af deres alder og det samfundsmønster, de har levet deres ung-

doms- og voksenliv i, har været hjemmearbejdende husmødre uden selverhverv.

I lovforslaget udtales det, at disse grupper henvises til revalidering eller varig hjælp efter bistandslovens regler. En del af kritikken mod den gældende førtidspensionslovgivning har været, at for mange personer var udelukket fra at få tildelt pension, selv om der var konstateret et varigt forsørgelsesbehov. Lovforslaget medfører, at denne gruppe bliver endnu større end hidtil, og hovedparten af de personer, som denne gruppe omfatter, er kvinder.

Hvad angår dækningen af førtidspensionslovgivningen, har ligestillingsrådet bemærket sig, at de relativt beskedne beløb, som de hidtidige førtidspensioner har omfattet – nemlig grundbeløb og pensionstillæg for de grupper, som ikke havde egen indtægt –

bliver yderligere begrænset, idet pensionstillæg fremover ikke skal udbetales efter de gældende regler, men kun skal udbetales efter nærmere overvejelse.

Afslutningsvis må det fra ligestillingsrådets side anføres, at rådet anser bortfald af det hidtil anvendte husmodervurderingsskema som en naturlig følge af det i lovforslaget udtrykte ønske om gennem en revision af loven at stille mandlige og kvindelige pensionsansøgere lige.

Endelig må det pointeres, at det anses for at være af største betydning, at ligestillingsrådet fremover inddrages, når cirkulærer og vejledninger til førtidspensionslovgivningen skal udarbejdes, således at de synspunkter, som er udtrykt i nærværende henvendelse i videst muligt omfang kan varetages.

Med venlig hilsen

HELLE DEGN

Socialministerens kommentar til ligestillingsrådets skrivelse af 25. april 1983

Til ligestillingsrådets skrivelse skal indledningsvis bemærkes, at hovedformålet med lovforslagene først og fremmest var at erstatte laveste invalidepension med en pensionsordning, der kunne sikre et eksistensgrundlag, og samtidig var det ønsket at forenkle det hidtidigt bestående førtidspensionssystem.

Med hensyn til den særlige husmodervurdering gælder, som det er anført i brevet, at der stilles større krav til invaliditetens sværhedsgrad for tilkendelse af invalidepension til en gift, hjemmearbejdende kvinde end til den mand eller kvinde, der hidtil har været i fuldt selverhverv, især i fysisk meget krævende arbejde.

Det har imidlertid ikke været hensigten med forslaget at ændre ved de hidtidige regler om invaliditetsvurderingen, heller ikke ved vurderingsgrundlaget for gifte kvinder.

Efter indførelsen af de nye principper for tildeling af førtidspension vil udviklingen

også på dette område blive fulgt nøje med henblik på at tage spørgsmålet op til overvejelse på et senere tidspunkt, da der her alene er tale om eventuel ændring af administrativ praksis.

Med hensyn til ligestillingsrådets bemærkninger om, at aldersgrænsen på 55 år for tilkendelse af behovsbestemt førtidspension medfører en forringelse for kvinder i forhold til de hidtidige regler i enkepensionsloven, henvises til de fremsatte ændringsforslag, hvorefter aldersgrænsen for den behovsbestemte førtidspension nedsættes til 50 år. Herved er der overensstemmelse med den aldersgrænse, der i dag gælder for individuel tilkendelse af enkepension til enker og andre enlige kvinder. Endelig vil reglerne om førtidspension til personer under 50 år blive udformet således, at der også vil blive mulighed for at opfange kvinder, der efter gældende regler er berettiget til enkepension allerede fra 45 års alderen.

Notat om en mellem socialdemokratiet og regeringspartierne aftalt model til førtidspensionsreform

I. Med det formål at forenkle, udbygge og sikre rettighederne for de nuværende og kommende førtidspensionister er regeringspartierne blevet enige med socialdemokratiet om indholdet af en førtidspensionsreform.

Modellen sikrer, at de grupper, som i dag har adgang til førtidspension, også for fremtiden vil få muligheden. Endvidere vil flere nye grupper få adgang til førtidspension, og pensionen kommer til at ligge på et højere niveau for mange førtidspensionister.

II. Ifølge regeringens oprindelige forslag ville antallet af pensionsformer til personer under 67 år blive reduceret til 3 og hustrutilægget afskaffet.

I stedet skulle indføres en ny førtidspension, der størrelsesmæssigt svarede til folkepensionen. Efter forslaget skulle førtidspension tilkendes personer mellem 15 og 67 år, hvis erhvervssevne var nedsat med mindst halvdelen (helbredsbetingsbetet førtidspension). Endvidere skulle førtidspension tilkendes personer mellem 55 og 67 år, når der forelå særlige sociale og helbreds-mæssige forhold (behovsbestemt førtidspension). I sidstnævnte tilfælde skulle der ved tilkendegivelsen tages hensyn til ægtefælleindtægt.

Mellemste og højeste invalidepension bibeholdtes, og hidtidige tillæg – herunder ægteskabstillæg – forudsattes videreført.

III. Socialdemokratiets oprindelige forslag forudsatte bortfald af samme pensionstyper og tillæg som regeringens. I stedet lød forslaget på, at der skulle tildeles førtidspension fra det 18. til det 67. år, når der forelå varigt behov for forsørgelse. Alene egen indkomst skulle lægges til grund ved tildelingen.

Ved tildeling inden det 60. år var pensionen af størrelse som mellemste invalidepension, ved tildeling efter det 60. år som folkepensionen.

Også ifølge dette forslag forudsattes mellemste og højeste invalidepension og hidtidige tillæg videreført.

IV. *Forligsmodellen* indeholder følgende elementer for en førtidspensionsreform:

1. *Forhøjelse af aldersgrænsen fra 15 til 18 år* for tilkendelse af førtidspension, herunder mellemste invalidepension.

Førtidspensionsudvalget foreslog denne forhøjelse i sin betænkning fra februar 1980.

Baggrunden herfor er, at førtidspension kun skal træde i stedet for egen forsørgelse. Forældrenes forsørgelsespligt varer som bekendt til det 18. år.

Bistandsloven giver i § 48, stk. 1, mulighed for at få dækket de nødvendige merudgifter ved forsørgelsen til den, der i hjemmet forsørger et barn under 18 år med fysisk eller psykisk handicap. Andre regler i bistandsloven giver endvidere muligheder for støtte til den her omhandlede gruppe unge på lige fod med andre grupper af unge.

2. Førtidspension vil kunne tildeles aldersgruppen 18–66 år, når der foreligger en erhvervssevnededsættelse på over 50 pct. på grund af fysisk eller psykisk invaliditet, *samt* når det i øvrigt må konstateres, at en erhvervssevnededsættelse reelt er varig og uforbederlig. Kun i sidstnævnte tilfælde, hvor det er andre omstændigheder end ren fysisk eller psykisk invaliditet, der er årsag til nedsættelse af erhvervssevnen, vil der blive taget hensyn til ægtefælleindtægt.

Dette kriterium vil bl.a. indebære, at den gruppe af ikke-revaliderbare, som hidtil ikke har kunnet opnå invalidepension, fordi det lægelige grundlag ikke har været tilstrækkeligt, vil få mulighed for førtidspension. Ligeledes vil det betyde, at den gruppe kvinder, der hidtil har kunnet opnå enkepension fra det 45. år, vil være omfattet af regler om førtidspension, hvis den erhvervs-mæssige tilknytning ikke foreligger.

Det forudsattes, at de sager, hvor tildeling af pension er sket uden baggrund i psykisk

eller fysisk invaliditet, tages op til revision med jævne mellemrum.

3. Når *sociale og helbredsmæssige forhold* taler for det, kan der derudover tildeles førtidspension fra det 50. år mod i dag 55 år. Også efter dette kriterium skal der tages hensyn til ægtefælleindkomst.

Med et sådant kriterium, der reelt er noget videre end det under pkt. 2 nævnte kriterium for de 18-67-årige, sikres en ret til førtidspension, når der foreligger varigt behov for forsørgelse.

Med en aldersgrænse på 50 år vil det bl.a. kunne sikres, at praktisk taget alle grupper, der hidtil har kunnet få enkepension eller førtidig folkepension, vil få adgang til førtidspension. Tilsvarende vil ægtefæller til pensionister, der efter det hidtidige system kan få hustrutillæg eller ægteskabstillæg, efter det 50. år få selvstændig adgang til førtidspension.

4. Fra 1985 vil der blive ydet et *førtidsbeløb*, der udgør 617 kr. pr. måned i det nuværende pensionsniveau. Dette beløb vil være indkomstafhængigt og skattefrit og vil blive ydet til pensionister, der får pensionen tilkendt før det fyldte 60. år. Førtidsbeløbet bevares indtil overgangen til alderspension.

Da førtidsbeløbet ydes uden hensyn til indtægt og er skattefrit, vil der ikke opstå samspilsproblemer ved stigninger i pensionisternes indtægter, og enlige pensionister uden andre indtægter end pensionen vil fortsat kunne friholdes for skat.

5. Som i de oprindelige forslag afskaffes hustrutillægget i forbindelse med indførelse af behovsbestemt førtidspension.

6. Med indførelse af et førtidsbeløb og med lempelse af kriterierne for førtidspension vil *ægteskabstillægget* blive afskaffet.

Tillægget, der udgør 338 kr. pr. måned, bidrager i dag på grund af den beskedne størrelse kun i begrænset omfang til at løse et forsørgelsesproblem.

Hvis hverken pensionisten eller dennes ægtefælle har andre indtægter end pensionen, er det normalt nødvendigt med supplerende hjælp ud over ægteskabstillægget.

Det forudsættes, at tillægget bevares for dem, der ved lovens ikrafttræden er berettigede til det.

7. Efter regler i kildeskatteloven tilkommer der alle enlige kvinder mellem 62 og 66 år *det forhøjede personfradrag*, fordi de efter de

gældende regler opfylder aldersbetingelsen for at oppebære folkepension.

Med en gennemførelse af det foreliggende forslag til førtidspension vil der med den nuværende formulering af kildeskatteloven kun være ret til forhøjet personfradrag for de enlige kvinder i aldersgruppen, der oppebærer eller er tillagt ret til at oppebære pension.

Ministeren for skatter og afgifter er indstillet på at søge kildeskatteloven ændret, dels således at personer under 67 år, der oppebærer pension, kan få forhøjet personfradrag som hidtil, og dels således at alle enlige kvinder, der er fyldt 62 år ved reformens ikrafttræden, bibeholder retten til forhøjet personfradrag.

8. Som følge af indførelsen af de nye førtidspensionstyper vil foruden hustrutillæg og ægteskabstillæg følgende pensionstyper blive ophævet ved reformens ikrafttræden pr. 1. januar 1984:

- laveste invalidepension
- enkepension
- folkepension til enlige kvinder i alderen 62-66 år
- førtidig folkepension til personer i alderen 55-59 og 60-66 år.

Modtagere af disse pensioner samt ægtefæller til pensionister, der ved lovens ikrafttræden får udbetalt fuldt hustrutillæg, får ved lovens ikrafttræden ret til pension efter de nye regler. Endvidere vil overgangsordninger sikre, at der ikke sker nedgang i det samlede pensionsniveau for nogen gruppe.

V. *De udgiftsmæssige konsekvenser* på socialministeriets område af den mellem regeringspartierne og socialdemokratiet aftalte model til førtidspensionsreform er i PL-januar 1982 skønnet at udgøre ca. 242 mill. kr. i 1984, 431 mill. kr. i 1985 og 427 mill. kr. i 1986.

VI. Reformen får betydning for både nuværende og kommende førtidspensionister.

De nuværende pensionister, der berøres af reformen, er modtagere af laveste invalidepension, førtidige folkepensionister, enkepensionister, enlige kvinder mellem 62 og 66 år og personer, der modtager fuldt hustrutillæg. Efter den senest foreliggende opgørelse (pr. 1. januar 1982) modtog ca. 84.700 personer

Bilagshæfte til bet. o. lovf. vedr. invalidepension m.m.

en af de nævnte pensionsformer, heraf modtog ca. 15.500 laveste invalidepension.

For mange af de nuværende førtidspensionister vil reformen med indførelsen af et førtidsbeløb betyde en forhøjelse af pensionen. For en modtager af laveste invalidepension kan der således fra 1. januar 1985 blive tale om en forhøjelse af den årlige pensionsydelse på op til ca. 20.000 kr.

VII. 1. Vedrørende *de administrative konsekvenser* skal det nævnes, at såvel mertilgangen af ansøgere på grund af de udvidede kriterier som bestemmelsen om tidsbegrænsning ved det udvidede erhvervsevnekriterium må forudses at betyde merarbejde i kommunerne og revaliderings- og pensionsnævnene. På den anden side forventes afskaffelsen af de hidtidige forskelligartede pensionstyper og tillæg at medføre en vis forenkling i sagsbe-

handlingen, ligesom kommunerne vil blive lettet med hensyn til beregning af supplerende hjælp efter bistandsloven dels til modtagere af laveste invalidepension, dels til ægtefæller til pensionister, der i dag modtager ægteskabstillæg.

2. Det skal endvidere nævnes, at forligspartierne har overvejet, hvorvidt en *samlevers indtægtsforhold* skulle sidestilles med en ægtefælles indtægtsforhold i tilfælde, hvor vurderingen af retten til førtidspension skal ske ud fra ansøgerens samlede forsørgelssituation.

Da en sådan ændring er et radikalt brud i forhold til gældende vurderingsgrundlag, er der mellem forligspartierne enighed om ikke at inddrage spørgsmålet i forslaget til pensionsreformen, men at regeringen i et udvalg i stedet skal lade spørgsmålet undersøge nærmere.

SOCIALMINISTERIET

Den 2. maj 1983

**Oversigt over antallet af førtidspensionister og nuværende
og foreslået pensionsydelse**

1) Antallet af pensionister i de berørte grupper ifølge den seneste opgørelse (1. januar 1982).

	1. januar 1982
Pensionister med laveste invalidepension	15.486
Førtidige folkepensionister	13.487
Enkepensionister	15.414
Enlige 62-66-årige kvinder	25.647
Hustrutillæg udbetalt med fuldt beløb	14.649

2) Nuværende pensionsydelse og ydelse efter forslaget angivet i pensionsniveauet pr. 1. april 1983 for enlige pensionister.

	Nuværende	Forslaget		
		1.1.84	1.1.85 under 60-årige	(tilkendt til) over 60-årige
Laveste invalidepension	23.316	37.416	44.820	37.416
Førtidige folkepensionister	37.416	37.416	44.820	37.416
Enkepensionister	37.416	37.416	44.820	37.416
Enlige 62-66-årige kvinder	37.416	37.416		37.416
Fuldt hustrutillæg (konverteres til førtidspension)	33.060	35.232*)		35.232*)

*) Satsen for samgifte.

DE SAMVIRKENDE INVALIDEORGANISATIONER

Den 17. maj 1983

Vedr. lovforslag nr. L 36 og beslutningsforslag nr. B 49

Til folketingets socialudvalg

De Samvirkende Invalideorganisationer har haft lejlighed til at gennemgå »Notat om en mellem socialdemokratiet og regeringspartierne aftalt model til førtidspension« og ønsker på den baggrund at fremføre nedenstående betragtninger over for folketingets socialudvalg.

I skrivelse af 2. marts 1983 til udvalget har vi givet udtryk for vore synspunkter vedrørende førtidspensionslovgivningen både principielt og på kort sigt.

Et hovedsynspunkt var og er ønsket om at få et så bredt flertal som muligt i folketinget bag førtidspensionslovgivningen. Set udfra det synspunkt og under hensyn til, at forliget i det hele taget tager hensyn til vore synspunkter i ikke uvæsentlig udstrækning, har vi naturligvis grund til at være så tilfredse, som man med rimelighed kan være i den nuværende samfundsøkonomiske situation.

Når vi alligevel ønsker at rette henvendelse til folketingets socialudvalg, er det, fordi vi mener, forliget på et enkelt punkt er så utilfredsstillende, at det bør frem.

Førtidspensionslovgivningen har hidtil hvilet på den forudsætning, at der skulle

kompenseres for manglende erhvervsindtægt, især på grund af helbredsmæssige årsager.

Derfor finder vi det betænkeligt, at der skal tages hensyn til ægtefælleindkomst ved en erhvervsevnenedsættelse på over 50 pct., »når det i øvrigt må konstateres, at en erhvervsevnenedsættelse reelt er varig og uforbederlig«.

I dette tilfælde finder vi, man bør se helt bort fra ægtefælleindkomsten i lighed med tilkendelse af førtidspension ved »en erhvervsevnenedsættelse på over 50 pct. på grund af fysisk eller psykisk invaliditet«.

Selv om det er vanskeligt at definere gruppen præcist, så er der tale om personer med problemer, der bunder i personlige forudsætninger. Gruppen ligner således mere personer, der tilkendes pension på grund af fysisk eller psykisk invaliditet, end personer med et rent socialt betinget førtidspensionskriterium. Endelig er gruppen størrelsesmæssigt så lille, at de økonomiske merudgifter forekommer marginale.

Vi håber, udvalget vil medvirke til at få fjernet denne skønhedsplet fra et i øvrigt udmærket forlig.

Med venlig hilsen

SVEND JENSEN